

Kvale Advokatfirma DA
Haakon VIIIs gate 10
Postboks 1752 Vika
N-0122 Oslo

Tel +47 22 47 97 00
post@kvale.no
www.kvale.no

NO 947 996 053 MVA

PROSESSKRIV

TIL

SOGN OG FJORDANE TINGRETT

Oslo, 4. oktober 2025

Sak nr. 25-133969TVI-TSOF/TFOR

Ansvarlig advokat:
Thomas S. Farhang

Saksøker nr. 1:	Norges Naturvernforbund Mariboës gate 8, 0183 Oslo
Prosessfullmektig:	Advokat Asle Bjelland CMS Kluge Advokatfirma AS Bryggegate 6 Postboks 1548 Vika 0117 Oslo
Saksøker nr. 2:	Natur og Ungdom Torggata 34, 0183 Oslo
Prosessfullmektig:	Advokat Amund Noss CMS Kluge Advokatfirma AS Bryggegate 6 Postboks 1548 Vika 0117 Oslo
Saksøkt nr. 1:	Engebø Rutille and Garnet AS v/ styrets leder Finn Ivar Marum Postboks 1, 6806 Naustdal
Prosessfullmektig:	Advokat Thomas S. Farhang Kvale Advokatfirma DA Postboks 1752 Vika 0122 Oslo
Rettslig medhjelper:	Advokat Marie Agerup Kildahl S.a.

* * *

1 INNLEDNING

Det vises til Miljøorganisasjonenes prosesskriv 30. september 2025 ("prosesskrivet"), hvor Miljøorganisasjonene kommenterer ERGs uttalelse av 25. september 2025 ("tilsvaret"). Ved rettens brev 11. september 2025 er ERG gitt frist for bemerkninger innen 6. oktober 2025 kl. 11.00.

Miljøorganisasjonenes prosesskriv inneholder langt på vei gjentakelser av begjæringen. ERG har imøtegått disse, og redegjort for sitt syn i tilsvaret.

Foranlediget av Miljøorganisasjonenes anførsler finner ERG grunn til å særskilt adressere enkelte forhold. Dette gjøres i punkt 2, i punkt 3 knyttes tilleggsmerknader til Engebø-prosjektets historie, i punkt 4 omtales videobevis og i punkt 5 behandles den videre fremdriften.

Det bemerkes at ERG er gjort kjent med at Miljøorganisasjonene har lagt tilsvaret ut på internett – uten ERGs viten eller samtykke. Tilsvaret er et prosesskriv som ikke omfattes av allmennhetens innsynsrett, jf. tvisteloven § 14-2. ERG forutsetter at Miljøorganisasjonene i fortsettelsen vil utvise god prosessadferd og innhente samtykke før dokumenter som ikke omfattes av tvisteloven § 14-2 deles med allmennheten.

2 KOMMENTARER TIL MILJØORGANISASJONENES PROSESSKRIV 30. SEPTEMBER 2025

2.1 Spørsmålet om vannforskriften kommer til anvendelse

I prosesskrivets punkt 1 beskriver Miljøorganisasjonene ERGs standpunkt om at vannforskriften ikke kommer til anvendelse som "oppsiktsvekkende" fordi dette ikke tidligere er påberopt ved forvaltningens behandling av saken. Spørsmålet om vannforskriften kommer til anvendelse er ikke inngående vurdert av forvaltningen. ERG har ikke hatt foranledning til å kommentere dette før i denne saken, som nettopp gjelder spørsmål om vannforskriften og hvor ERG er part.

2.2 Borgarting lagmannsretts fremstilling av sakens faktiske side er ikke dekkende for spørsmålene retten må ta stilling til i forføyingssaken

Miljøorganisasjonene etterlyser en avklaring av om partene er enige i at lagmannsrettens fremstilling av sakens faktiske side kan legges til grunn. Som det fremgår innledningsvis av ERGs tilsvare, anser ikke ERG fremstillingen av sakens faktiske side i begjæringen, som bygger på Borgarting lagmannsretts påankede dom, som dekkende.

Miljøorganisasjonene hevder at det meste av ERGs fremstilling av sakens faktiske side "er uten nevneverdig interesse for de spørsmålene retten skal ta stilling til", jf. prosesskrivet s. 3. Etter ERGs syn er forvaltningshistorikken, herunder forvaltningens vurderinger av de miljømessige konsekvensene og samfunnsfordelene ved tiltaket, de faktiske miljøkonsekvensene av sjødeponiet på kort og lang sikt, Nordic Mining/ERGs prosjektutviklinger, investeringer og drift mv. av sentral betydning for rettens vurdering av om vilkårene for midlertidig forføyning er oppfylt.

Slik ERG ser det, kan ikke retten ta stilling til spørsmålene vannforskriften reiser uten å ta stilling til de miljømessige konsekvensene av tiltaket. De miljømessige konsekvensene av tiltaket har videre en side til spørsmålet om sikringsgrunn. Det vises særlig til begjæringen på s. 18 og 21, hvor Miljøorganisasjonene hevder det foreligger sikringsgrunn fordi deponeringen medfører "alvorlig og irreversibel miljøskade". Som ERGs gjennomgang i tilsvaret viser, er miljøforringelsen svært avgrenset i gruvens levetid og enda mindre i forføyningsperspektivet. Et annet eksempel som viser at det er behov for å bruke tid på historikken, er at Miljøorganisasjonene prøver å hoppe bukk over 30 år med arbeid og investeringer som ligger til grunn for prosjektet (og som belyses i tilsvaret og i punkt 3 nedenfor). Det vises til prosesskrivet på s. 13, hvor Miljøorganisasjonene under henvisning til lagmannsrettens dom anfører at ERGs innrettelse ikke kan vektlegges og at

det er tatt en "bevisst risiko" ved å realisere prosjektet. Her starter Miljøorganisasjonene historien med rettsprosessen de initierte mot staten i 2022 og som kulminerer med forføyningen rettet mot ERG høsten 2025. Det er historieløst og uholdbart.

2.3 ERGs gjeldende tillatelse av 23. juni 2023

I prosesskrivet punkt 2.3 anfører Miljøorganisasjonene at den gjeldende Tillatelsen ikke erstatter tidligere utslippstillatelser. Det fremgår imidlertid eksplisitt av den oppdaterte Tillatelsen av 23. juni 2023 (begjæringen bilag 10) at:

"Tillatelsen er gitt i medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6, § 11 jf. § 16 og endret i medhold av § 18. Tillatelsen med senere endringer er gitt på grunnlag av opplysninger fremkommet i søknad og under saksbehandlingen. Vilåårene framgår på side 2 til og med side 22. Dette tillatelsesdokumentet er ajourfårt per 23. juni 2023 og erstatter tidligere tillatelsesdokumenter." (vår utheving)

Tillatelsen er et vedlegg til vedtaket av 23. juni 2023 (begjæringen bilag 6) og bilagene hårer sammen. Vedlegget burde vært fremlagt som bilag 6 og sortert under "Tillatelsene", men er i begjæringen fremlagt som bilag 10 adskilt fra bilag 6 og sortert under "Andre dokumenter fra forvaltningen". Uansett erstatter Tillatelsen av 23. juni 2023 tidligere vedtak, og det er denne tillatelsen ERG i dag utleder sine rettigheter og plikter fra. Tillatelsen, sammenholdt med kongelig resolusjon av 23. mai 2025, danner utgangspunktet for rettens overpråving av forvaltningens vurderinger av om det foreligger "overriding public interest".

2.4 ERGs virksomhet er lovlig

Miljøorganisasjonene fastholder at ERGs virksomhet er ulovlig, jf. bl.a. prosesskrivet på s. 2 og s. 11. ERG finner grunn til å understreke at Tillatelsen er et angripelig vedtak. I Prop. L 79 (2024-2025) s. 344 flg. beskrives gjeldende rett og skillet mellom angripelige vedtak og nulliteter. Det fremkommer blant annet av proposisjonen på s. 344 at:

"I forlengelsen av dette kan det vises til skillet mellom såkalte nulliteter og angripelige vedtak. Dette begrepsparet benyttes gjerne i forbindelse med vurderingen av ugyldighetens betydning for andre rettsfølger, slik som erstatningsansvar eller straff ved brudd på forbud eller utnyttelse av ugyldige tillatelser, tilbakebetaling av ugyldige ytelser og ratihabisjon eller omgjåring. Nulliteter beskrives gjerne som vedtak hvor ugyldigheten inntreer fra vedtakstidspunktet «av seg selv», mens angripelige vedtak har virkninger inntil vedtaket blir opphevet eller endret. Utgangspunktet er at begunstigende vedtak – for eksempel tillatelser eller ytelser – er angripelige, mens ugyldige byrdefulle vedtak – for eksempel forbud eller påbud – er nulliteter som private uten videre kan unnlåte å følge."

Videre fremgår det av Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett, 12. utgave (2022) på s. 499 at:

"Det er vanlig å skille mellom ugyldige enkeltvedtak som man uten videre kan se bort fra og som altså kan betraktes som ikke-eksisterende, og vedtak som gjelder inntil ugyldigheten fører til at vedtaket f.eks. blir omgjårt. Vedtak av den førstnevnte typen omtales gjerne som nulliteter, mens ugyldige vedtak som står ved lag inntil de eventuelt blir satt til side ved forvaltningsvedtak eller dom, er angripelige [...]"

Hvis det ugyldige vedtaket er tyngende (det dreier seg f.eks. om et påbud), er det som hovedregel en nullitet. Dette har sikker støtte i rettspraksis: «Etter forvaltningsrettens alminnelige prinsipper vil som hovedregel et uhjemlet og således ugyldig påbud eller forbud ikke være bindende for den det er rettet mot» (Rt. 1978 s. 1259). [...]"

For begunstigende vedtak (f.eks. tillatelser) er utgangspunktet derimot at de bare anses som angripelige, i den forstand at de står ved lag inntil de eventuelt blir satt til side ved nytt forvaltningsvedtak eller ved dom. En tildelt rettighet kan man altså bygge på – i alle fall inntil

videre. At slike vedtak ikke anses for nulliteter selv om de lider av feil, har sterke rimelighetsgrunner for seg, særlig når den private verken vet eller bør forstå at noe er galt."

Denne forføyningssaken gjelder et *begunstigende vedtak* og gjelder retten til å utnytte Tillatelsen. Tillatelsen er derfor et angripelig vedtak. Dette innebærer at Tillatelsen står ved lag inntil den eventuelt blir satt til side av forvaltningen, eller av domstolen.

En dom på ugyldighet vil heller ikke være bestemmende for ERGs rettigheter, men utløse en plikt for forvaltningen til å foreta en fornyet vurdering av Tillatelsen. Inntil Tillatelsen eventuelt trekkes tilbake, kan ERG lovlig utøve sin virksomhet.

Vilkåret i tvisteloven § 34-2 første ledd hvor kravet det begjæres forføyning for skal sannsynliggjøres er derfor uansett ikke oppfylt.

2.5 EMK TP1-1 og Grunnloven § 97

I prosesskrivet på s. 2 hevder Miljøorganisasjonene at ERG anfører at "selskapet har en menneskerettighet (EMK TP1-1) til å forurense Førdefjorden i strid med forurensningsforbudet § 7". ERG har aldri anført dette, men som Miljøorganisasjonene korrekt gjengir senere i prosesskrivet på s. 10 mener ERG at:

"en omgjøring eller tilbakekall av tillatelsen til å deponere gruveavfall i Førdefjorden vil stride mot selskapets menneskerettigheter. På side 33 hevdes det tilsvarende at ERGs innrettelse er vernet av både Grunnloven § 97 og EMK TP1-1."

ERG fastholder at Tillatelsen er en "possession" etter EMK TP1-1. Dersom forvaltningen trekker Tillatelsen tilbake eller omgjør denne, vil det utgjøre et inngrep i ERGs vernede eiendomsinteresse. Vilkårene for inngrep etter EMK må derfor være oppfylt. EMK TP1-1 forutsetter en selvstendig vurdering av en eventuell tilbakekallelse i lys av EMD-praksis, som ved motstrid har forrang foran annen norsk lov, jf. menneskerettsloven § 3. Med hensyn til forføyningskravet, må også tvisteloven anvendes i tråd med EMK TP1-1, jf. tvisteloven § 1-2.

I dette tilfellet vil et tilbakekall av Tillatelsen påføre ERG uproporsjonalt store byrder og krenke ERGs rettigheter etter EMK TP1-1. Dette har betydning for rettens vurdering av hva som er et sannsynlig utfall av forvaltningens eventuelle fornyede behandling av Tillatelsen, samt ERGs innrettelse.

ERG fastholder også at hensynene Grunnloven § 97 er et utslag av, og som norsk rett bygger på, er av relevans idet de underbygger at man bør være varsom med å gripe inn i rettsposisjonen et vedtak etablerer ved å omgjøre eller trekke dette tilbake. Tilsvarende gjelder for de hensyn som begrunner eiendomsvernet under Grunnloven § 105. Innrettelses- og forutberegnelighetshensyn har også selvstendig betydning innen EU-retten, se eksempelvis sak 15/85 *Consorzio Cooperative d'Abruzzo mot Kommisjonen*, avsnitt 10–15.

2.6 EFTA-domstolens uttalelse mv.

Miljøorganisasjonene påstår at ERGs gjengivelse av Ankesaken er "mangelfull" og "dels direkte misvisende", jf. prosesskrivet på s. 6. Miljøorganisasjonene viser i den forbindelse til ERGs *tolkning* av EFTA-domstolens uttalelse om at sysselsettingshensyn, hensyn til økonomi og forsyningshensyn, lovlig kan vektlegges i vurderingen av om det foreligger "overriding public interest". Foranlediget av Miljøorganisasjonenes anførsel vil ERG utdype dette noe.

I EFTA-domstolens uttalelse (begjæringen bilag 2) uttales det i avsnitt 41 at:

"for at et økonomisk hensyn skal kunne kvalifiseres som et tvingende allment hensyn, må det per definisjon tjene allmennhetens interesser og ikke bare private interesser. I tillegg må slike økonomiske mål være av vesentlig betydning enten på grunn av sammenhengen de inngår i,

eller på grunn av en annen medvirkende faktor som gjør at oppnåelsen av dem er tilstrekkelig viktig til å kvalifiseres som tvingende."

Med andre ord er økonomi et legitimt hensyn. At økonomiske hensyn og hensyn til sysselsetting lovlig kan vektlegges er også lagt til grunn i kongelig resolusjon 23. mai 2025 (begjæringen bilag 11) og i statens anke til Høyesterett (tilsvaret bilag 44). Det fremgår av anken på s. 5 at:

"Hensynene som taler for prosjektet kan rubriseres i to kategorier: (i) Betydningen for å sikre Norge og EØS-markedet tilgang på rutil, som er et viktig titanråstoff som det er stort behov for, og (ii) funksjonen som en hjørnesteinsbedrift med stor positiv betydning for bosetting, arbeidsplasser og ringvirkninger lokalt og regionalt. Hver for seg, og i alle fall samlet, mener staten at disse hensynene er tilstrekkelig til at vilkåret «overriding public interest» er oppfylt.

Statens syn er videre at de økonomiske hensynene som støtter opp om prosjektet, er relevante hensyn i avveiningen, men ikke i seg selv avgjørende. Dette er i tråd med EFTA-domstolens uttalelse avsnitt 41 der det fremgår at det økonomiske målet må være av vesentlig betydning enten på grunn av «sammenhengen de inngår i» eller på grunn av «en annen medvirkende faktor som gjør at oppnåelsen av dem er tilstrekkelig viktig til å kvalifiseres som tvingende»."

Betydningen av prosjektet som hjørnesteinsbedrift er nærmere utdypet i anken punkt 4.4. Staten peker bl.a. på at EFTA-domstolens uttalelse i avsnitt 45 om "betydelig fraflytting og sosial nød" er eksempler på tilfeller hvor sysselsettingshensyn alene kan være tilstrekkelig, og at:

"Lagmannsretten har rett i at EFTA-domstolens avsnitt 45 må forstås slik at «betydelig fraflytting og sosial nød» er eksempler på tilfeller der sysselsettingshensyn alene kan være tilstrekkelig. Men når lagmannsretten bruker eksempelet – og ingen andre rettskilder – for å fastslå at de sosiale hensynene i vår sak ikke når opp, verken i seg selv eller i kombinasjon med mineraltilgangshensynet, oppstiller dommen en vesentlig for høy terskel. Dette underbygges av spenningsforholdet mellom at lagmannsretten uttaler at det er på det rene at prosjektet har «stor samfunnsmessig betydning», men samtidig at det er «klart» at terskelen for å vektlegge de sosiale hensynene ikke er oppfylt."

ERG slutter seg til dette. At hensynene ERG viser til lovlig kan vektlegges fremgår for øvrig også av EFTA-domstolens uttalelse avsnitt 50:

"Svaret på den anmodende domstolens tredje spørsmål må bli at visse hensyn knyttet til den sosiale og økonomiske situasjonen i et bestemt område, eller et prosjekts bidrag til forsyningssikkerheten eller forsyningen av kritiske råvarer i EØS, kan anses å utgjøre et tvingende allment hensyn etter direktiv 2000/60 artikkel 4 nr. 7, forutsatt at alle de øvrige vilkårene fastsatt i direktivet er oppfylt."

Som redegjort for i tilsvaret, deler ikke ERG lagmannsrettens og Miljøorganisasjonenes oppfatning av at det ikke er adgang til å kumulere lovlige hensyn. Det vises også her til statens anke (tilsvaret bilag 44) på s. 5-6.

Miljøorganisasjonene tolker EFTA-domstolens uttalelse annerledes enn både ERG og staten. Dette er et tolkningsspørsmål – ikke et spørsmål om å fravike EFTA-domstolens avgjørelse.

2.7 Sikringsgrunn

I prosesskrivet punkt 3.2 om sikringsgrunn, forsøker Miljøorganisasjonene å dra paralleller til straffesaker som gjelder ulovlig deponering av avfall enten uten tillatelse eller i strid med en utslippstillatelse, jf. prosesskrivet punkt 3.2 og bilag 12. Som vist, utøver ERG virksomheten i tråd med en tillatelse som er gitt fra det offentlige, og eksemplene er irrelevante for saken. Denne side kan ikke forstå at Miljøorganisasjonene finner paralleller mellom denne forføyningssaken og

situasjoner der bedrifter dumper avfall uten noe tillatelse fra det offentlige eller i strid med vilkårene i en tillatelse som det offentlig har gitt.

Dersom man for tankens skyld skulle legge til grunn at dagens virksomhet representerer et regelbrudd, er det uansett ikke tilstrekkelig for å sannsynliggjøre sikringsgrunn. ERG forholder seg til tvistelovens krav om at det må være nødvendig med en forføyning for "å avverge vesentlig skade eller ulempe", jf. tvisteloven § 34-1. At det da må foretas en konkret vurdering av de faktiske konsekvensene av deponeringen er ikke utslag av en såkalt "nålestikkargumentasjon," slik det hevdes i prosesskrivet på s. 11, men tvistelovens vilkår om sikringsgrunn.

2.8 ERGs deponering og deponeringsplaner

I prosesskrivet punkt 2.2 reises en rekke spørsmål i flukt med børsmelding av 25. september 2025 mv.

ERG opplyser at dets estimer i bilag 75 med hensyn til fremtidige avgangsmasser står ved lag også etter børsmeldingen av 25. september 2025. I opptrappingsfasen som ERG er i vil det være mindre salgbare produkter og midlertidig vil det medføre noe økning i avgangsmasse sett opp mot platåproduksjon. Den midlertidige økningen i avgangsmasser som vil måtte skje i påvente av økning av volumer for salgbart rutil og granat er imidlertid marginal og har neglisjerbar effekt på arealet av deponiet.

Med hensyn til volumet på allerede deponerte avgangsmasser bemerkes at denne side ikke kan se at Tillatelsen punkt 10 omtaler *logger*. Tallene for deponert avgangsmasse i bilag 75 er hentet fra ERGs automasjonssystem. Oppredningsanlegget har vektor på transportbånd slik at malm inn på oppredningsanlegget og salgbart produkt ut til produktsilo veies. Forskjellen mellom disse størrelsene vil være avgangsmasser. Alle tall rapporteres til det børsnoteerte morselskapet på månedsbasis. Grunnlaget for deponerte masser oppgitt i bilag 75 er basert på månedlige rapporter fram til 1. september og utdrag fra automasjonssystemet i september frem til dato for notatet.

Når det gjelder etterspurt tabell er denne allerede inntatt som bilag 75 tabell 1. For å imøtekomme Miljøorganisasjonenes anmodning inntas tabellen også her:

Periode	-	I dag	6	12
Deponering	105 500	Tonn per måned	105 500	Tonn per måned
Bulketthet	2,2	t/m ³	2,2	t/m ³
Friksjonsvinkel	10	Grader	10	Grader
Masser deponert i vekt	165 000	Tonn	798 000	Tonn
Masse deponert i volum	75 000	Kubikkmeter	362 727	Kubikkmeter
Grunnflate	17 230	Kvadratmeter	49 276	Kvadratmeter
Grunnflate	0,02	Kvadratkilometer	0,05	Kvadratkilometer
Radius i halvkjgle	74	Meter	125	Meter
Høgde på kjegle	13	Meter	22	Meter
Vassforekoms areal	30,6		30,6	
% av Vassforekomst	0,06 %		0,16 %	
Total regulering	4,4	Kvadratkilometer	4,4	Kvadratkilometer
% av reguering	0,39 %	%	1,12 %	%

Tabell 1: Tildekt areal etter deponering pr i dag og om høvesvis. seks og 12 måneder.

For øvrig er daglig leder Kenneth Nakken Angedal tilbudt som vitne. Han vil som angitt i tilsvaret forklare seg om dagens virksomhet, etablering og bruk av sjødeponiet. Forklaringen vil omfatte mengde deponert avgangsmasser og prognose fremover, som også forklart i bilag 75.

2.9 Mer om tonn, areal og vannforskriften

I prosessskrevet punkt 3.1.3 er det tatt inn en lengre tekst om avgangstonn og arealutsrekning av deponiet. ERG minner kort om at det er ikke en direkte sammenheng mellom miljøpåvirkning og antall tonn som deponeres, se punkt 15.4 i tilsvaret.

ERG gjentar at deponeringsmassen på 26,5 millioner tonn er inntatt på side 4 i tingrettens dom (tilsvaret bilag 43). Det samme er inntatt på side 5 andre avsnitt i lagmannsrettens dom (begjæringen bilag 1). Lagmannsrettens dom synes å være start og slutt punkt for Miljøorganisasjonene interesse for det relevante i denne forføyningssaken, og de har selv meddelt at de for sin del vil legge faktumfremstillingen der til grunn.

Her kan tilføyes at deponeringsanslaget på 26,5 millioner tonn er en forsiktig prognose 39 år *frem i tid* fordi det ikke hensyntar sannsynlig økning av salgbar produkt fra malmen og alternativ bruk av avgangsmasser, se tilsvarets bilag 75. Bare i prosjektets levetid i regi av Nordic Mining fra 2006 til i dag er utnyttelsen av malmen syvdoblet.

Det foregår for øvrig en rekke samarbeidsprosjekter for å utvikle produkter for avgangsmassene. Et slikt eksempel er "Hub for Minerals", som er et samarbeids- og koordineringsprosjekt initiert av Innovasjon Noreg og Vestland fylkeskommune og organisasjonsmessig lagt under paraplyen til Grøn region Vestland

Bilag 1: Grøn region Vestland, "Hub for Minerals"

Bilag 2: Firda, "Håper å bruke Engebø-restmassene til betongproduksjon", 2. desember 2024

Når det gjelder deponering i et lengre perspektiv enn 39 år, kan det her kort nevnes at prognoser så langt frem er beheftet med stor usikkerhet. Generelt må en i et så langt perspektiv kunne forvente at potensielle avganger er betydelig redusert som følge av tid og endringer med hensyn til malmutnyttelse, markedet for avgangsmasser og resultatet av bærekraftsprosjekter som "Hub for Minerals" i regi Grøn Region Vestland. I tillegg vil det være rasjonelt for selskapet å bruke avganger som ikke kan selges for å fylle tidligere gruveganger for å utnytte mer av malmen. Dette er også sterkt ønskelig fra ERGs side.

Det som måtte være igjen av avgangsmasser som deponeres så langt frem i tid vil ikke øke arealpåvirkningen i fjorden. Tidligere deponerte arealer vil for lengst være rekolonisert i tidsepoken som starter om 39 år og fremover. De arealer som til enhver fortrenger bunndyrene og som er beskrevet i ERGs rapport (tilsvaret bilag 75) er derfor ikke bare dekkende for en periode på 39 år, men også i et mye lengre tidsperspektiv. Det er ingen grunn til å tro at deponeringen på noe tidspunkt etter 39 år vil beslaglegge større arealer for bunnfaunaen enn platået som nås i den første 39 års perioden. Snarere tvertom. Dette er forklart i ERGs rapport (tilsvaret bilag 75) og vil som nevnt nærmere belyses i vitneforklaringene.

2.10 Forsyningssikkerhet

I punkt 2.4 foretar Miljøorganisasjonene et streiftog innom forsyningshensynet og det kommenteres kort her.

Først gjentas at Tillatelsen bygger på forsyningshensyn.

For det andre konstateres det at Miljøorganisasjonene er uenige med departementet og den norske regjeringens avveieringer med hensyn til forsyningssikkerhet. At Miljøorganisasjoner for sin del har en annen vektning og avveieing av motstående interesser som står på spill er ikke unikt for forsyningshensynet. Det avgjørende for ERGs rettsposisjon er imidlertid statens og ikke Miljøorganisasjonenes vektning og avveieing.

Denne side kan for øvrig ikke se at Miljøorganisasjonene har påpekt noe konkret feil ved departementet og den norske regjeringens avveier, utover at de, som de pleier, etterlyser grundigere analyser der statens avveier ikke sammenfaller med Miljøorganisasjonenes ønsker.

Når det nærmere gjelder Miljøorganisasjonenes syn på forsyningshensynet har de, så vidt denne side kan se, trukket frem to forhold:

- (i) Det er mer enn nok titanråstoff i Norge og EU.
- (ii) Det som mangles er prosessindustri for foredling av titanråstoff til metall og det er ikke stilt vilkår om at rutilen fra Engebø prosesseres i Norge eller EU.

Til det første (i) bemerkes at departementet og den norske regjeringen er saklig uenige med Miljøorganisasjonene. Denne side er enig med departementet og den norske regjeringen. Det er ingen utvinning av malm med innhold av rutil i Europa, sett bort fra ERG. Ingen steder i Europa, sett bort fra Engebø, foredles malmen til et rutilprodukt. Det er et vedvarende og stort behov for Engebø malmen. Hadde virkeligheten vært slik Miljøorganisasjonene forsøker å tegne et bilde av, ville ikke Nordic Minings investorer brukt milliarder og flere tiår på å modne frem Engebø-prosjektet for å flomme et allerede mettet marked med rutil. Det nevnes at en av kundene og investorene som har fulgt ERG i mange år er det japanske handelshuset Iwatani, som har førstehåndskjennskap til verdensmarkedet mht tilbud av rutil og alternativer til rutil. Det er vanskelig å se for seg at et japansk handelshus som handler rutil vil innlate seg på et gruveprosjekt i Norge om det allerede fantes rikelig med egnet titanråstoff i markedet.

Til det andre (ii) bemerkes at verken den norske stat eller EU tenker slik Miljøorganisasjonene tenker. All foredling av titanmetall foretas i dag i Kina, Russland, Japan, Kazakstan og Saudi Arabia. Det finnes ingen anlegg for titanmetallforedling i Europa og det er meningsløst å stille krav om foredling i Europa til en utvinner i prosjekteringsfasen når ingen slike anlegg finnes. Særlig upraktisk er denne tankegangen når man vet at gruveprosjekter gjerne tar flere tiår å prosjektere. Slike type krav som Miljøorganisasjonene etterlyser vil stoppe et hvert prosjekt før det har startet og det er ikke i statens og allmennhetens interesse. Særlig gjelder dette når staten ønsker at utvinnere kartlegger og utvikler statens ressurser med privat risikokapital, slik tilfellet er i denne sak. ERG er heller ikke kjent med at noen vestlige land stiller vilkår om prosessering i hjemmemarkedet. Heller ikke EUs Critical Raw Materials Act stiller slikt krav.

Snarere enn å stille slike vilkår som Miljøorganisasjonene etterlyser, ønsker den norske stat og EU å bygge rammevilkår som er stabile og forutsigbare for aktørene gjennom en tydelig mineralstrategi og politikk. Mer enn noe annet livsområde er stabile og forutsigbare rammevilkår viktige for gruvevirksomheter siden det er tale om ekstraordinært lange utviklingsløp. Slik politikk oppfordrer private til å bruke kapital og kunnskap til å kartlegge felleskapets ressurser, øke statens kunnskapsbase og utvinne mineralene der det er hensiktsmessig. Sten på sten vil slik politikk lede til kunnskap om felleskapets ressurser, arbeidsplasser og da i typisk i distriktene som står så sterkt i Norge, bygging av forskningssentre, bygging av næringskjeder mv.

Gjennom slike løp tilrettelegger staten og EU ikke bare for utvinning av malm fra fjellet, men også for foredling av malmen som er neste ledd i verdikjeden etter utvinningen av malmen. Ved å tilrettelegge for utvinning vil det også kunne bygges verdikjeder som leder til ytterligere foredling til metall, se for eksempel Kongen i statsråds vedtak av 23. mai 2025 (begjæringen bilag 11) og EUs Critical Raw Materials Act.

Slikt sett er Engebø-prosjektet et mønstergyldig prosjekt for å oppfylle statens og Europas ambisjoner. Prosjektet er oppe og går som den første metallgruven i Norge i en mannsalder. I tillegg til uttak av malm fra fjellet foredles denne på oppredningsanlegget.

Styreleder Finn Ivar Marum vil forklare seg om ERGs kunder og mineralproduktenes reise gjennom Europa og Japan og tilbake til Europa. Dessuten vil det avgis forklaring om planer knyttet

til foredling av rutil til metall før og etter Tillatelsen. Slik metallforedling er neste steg i verdikjeden for ERG.

Det legges her til at verken den norske stat eller EU tenker utelukkende på metall. Engebø malmen har langt flere egenskaper enn bare å betjene metallproduksjon, herunder vil den kunne tjene som råstoff for pigmentsegmentet, elektronikk, granatmarkedet osv. Styreleder Marum vil også forklare seg om disse forhold.

Endelig, og foranlediget av at Miljøorganisasjonene trekker frem ilmenitt som titanråstoff inntas her to bevis.

Bilag 3: Artikkel fra analysebyrået Coherent Market Insights om forskjeller mellom ilmenitt og rutil.

Bilag 4: Utdrag fra US geology

Det er velkjent at rutil og ilmenitt har ulike egenskaper og anvendelsesområder. Det er også velkjent at foredlingsprosessen av ilmenitt er svært energi- og kostnadskreven. I tillegg til bærekraftshensyn knyttet til energikrevende fremstillingsprosesser, vil alene den kjemiske prosessen ved foredlingen av ilmenitt genere ca. 20 ganger mer avfall sammenlignet med rutil. Disse forhold bør interessere Miljøorganisasjonene, utover den dogmatiske og kampanjepregede motstanden de har mot sjødeponi.

3 MER ENN 30 ÅRS OFFENTLIG INTERESSE FOR REALISERING AV ENGEBØ-PROSJEKTET

I tilsvarets punkt 3 er det kort redegjort for Engebø forekomsten, herunder den kartleggingen av forekomsten som ble foretatt av DuPont/Conoco og Norges Geologiske Undersøkelser på 1990-tallet. Det offentlige var, og er, sterkt engasjert i utviklingen av Engebø-prosjektet og prosjektet oppfylte den gang som nå statens mineralstrategi. I tilsvarets punkt 14 er det fremlagt en rekke dokumenter som viser statens mineralstrategi fra 2013 og til 2025 hvor Engebø-prosjektet er fremhevet. Dette må ikke forstås slik at det offentliges innlemming av Engebø prosjektet i dets mineralstrategi ble unnfanget i denne perioden. Linjene er her langt lengre og bredere. For eksempel ble DuPont/Conoco i 1998 tildelt tilskudd fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Se tilsvarets bilag 64. For ordens skyld vedlegges tildelingsbrevet.

Bilag 5: Tilsagnsbrev av 12. februar 1998

Fra innstillingen pkt 7.2 hitsettes (tilsvaret bilag 64):

"Det som synes åpenbart er at prosjektet vil gi flere positive samfunnsøkonomiske effekter, utover det som er i prosjektets bedriftsøkonomiske lønnsomhetspotensiale. Ringvirkningene av en etablering som er beregnet å tilføre kommunen 200-300 nye arbeidsplasser er betydelig. Naustdal er en liten landbrukskommune med negativ utvikling målt i antall innbyggere. Arbeidsledigheten er ikke stor, ca. 2 %, men andelen pendlere er betydelig, ca. 80 %. Velger DuPont å foreta ytterligere videreforedling (pigmentfabrikk) i Norge, vil investeringsbehovet og ringvirkninger øke betraktelig. Konkrete planer om dette foreligger ikke, men CIN fremhever at DuPont alltid foretar vurderinger om å legge videreforedlingsanlegg nærmest mulig råvarekilden."

Om støtte fra regjeringen fremgår under pkt 10.4:

I møte med tidligere næringsminister Grete Knutsen og Tore Tønne har selskapet fått signaler om at norske myndigheter gjennom SND, kunne bidra med et beløp (NOK 8 mill.) tilsvarende det andre land kunne bidra med. Fra Conoco sin side er nok tilskuddsfinansiering i dette tilfelle mer å betrakte som et positiv signal om at norske myndigheter støtter deres planer, framfor et finansieringsbehov. I en sak av denne type bør ikke slike forhold undervurderes."

Noe senere besluttet DuPont/Conoco å ikke forfølge oppstrøms gruveinvesteringen fordi konsernspissen prioriterte andre investeringer i andre bransjer. Gruvevirksomhet krever som kjent store kapitalbindinger over svært lang tid. Prosjektet ble da lagt ut for salg i 2000.

Bilag 6: Informasjonsmemorandum av mars 2000

Det fremgår av Informasjonsmemorandumet at en rekke statlige og fylkeskommunale aktører bidro til dette, herunder Norges Geologiske Undersøkelser, Bergvesenet, Sogn og Fjordane fylkeskommune og Vegvesenet. Se for eksempel kontaktlisten inntatt under punkt 12. Statlig og lokal offentlig støtte er beskrevet i punkt 6.2 og 6.3.

Salgsforsøket den gang i 2000 lyktes ikke.

Et offentlig initiativ ved navn *RUTILNETT* ble da initiert fra Sogn og Fjordane fylkeskommune for å utvikle og markedsføre Engebø-prosjektet.

Bilag 7: Innstilling fra Fylkesrådmannen i 2007 til fylkesutvalet i forbindelse med konsekvensutredning

RUTILNETT er omtalt under punkt 5 "PLANSTATUS".

"I fylkesplanen sin handlingsdel vil ein legge til rette for å utnytte dei verdifulle mineralressursane i fylket, t.d. gjeld det anortositt og rutil. I samsvar med dette har fylkeskommunen fremja etablering og drift av "Rutilnett", eit nettverk med fleire forskings- og kompetansemiljø. RUTILNETT har hatt til føremål å utvikle og marknadsføre "Rutilkonseptet" i Engebø."

Denne offentlige markedsføringen av Engebø-prosjektet i regi av RUTILNETT er omtalt flere steder.

Bilag 8: NGU rapport av 28. august 2007

Det fremgår av NGUs rapport 28. august 2007 på side 7 at:

"2000-2006: A number of mining companies visited Engebøfjellet, partly organised by "Rutilnett", an informal working group organised through Naustdal municipality. Attention for the deposit re-emerges, and in 2006 several parties indicated their interest to purchase the Engebøfjellet deposit from ConocoPhillips. Nordic Mining successfully was most successful and initiated further development of the Engebøfjellet deposit."

Fylkeskommunens arbeid med å videreutvikle og markedsføre Engebø-prosjektet kulminerte i salget til Nordic Mining i 2006, vel 6 år etter de første salgsforsøkene.

Bilag 9: Avtale av 15. september 2006 mellom Conoco og Nordic Mining

Flere poenger knyttes nedenfor til denne gjennomgangen:

1. Engebø-prosjektet er utviklet gjennom mer enn 30 år. Det offentlige har hatt en sentral rolle som samarbeidspartner for kartleggingen av ressursen og det har vært en engasjert pådriver. Tidsvis har det offentlige tatt initiativet der private ikke har drevet prosjekt frem. Regjeringen, fylkeskommunen, kommunen, statens fagetater mv har altså alle vært involverte og pådrivere.
2. De offentlige initiativene i denne sak er vertikale såvel som horisontale i statshierarkiet. De omfatter sentralstatsapparatet, kommuneapparatet og etatene i Norge. Disse initiativene har aldri hatt som formål fra det offentlige å tjene rene økonomiske hensyn

eller private interesser. Derimot har formålet vært å oppfylle mangfoldet av *allmennhetens interesser* som følger ved gjennomføringen av et slikt prosjekt, og som er del av deres offentlige oppgaver.

3. Engebø-prosjektet er et skoleeksempel på at privat kapital og kompetanse har vært et verktøy for det offentlige til å oppfylle *allmennhetens interesser*. ERG og Nordic Mining er ledet frem av det offentlige for å oppfylle *allmennhetens interesser*.
4. Gruveutvikling krever helt ekstraordinære lange utviklingsløp. For å kunne oppfylle *allmennhetens interesser* kreves stabile og forutsigbare rammevilkår for de private som skal gjennomføre lange prosjektløp. Gjennom 30 år med forskjellige regjeringer fra ulike partier er ambisjonene for Engebø holdt fast.
5. De *allmenne interesser* som denne saken hviler på er oppsummert i Tillatelsen og i den kongelige resolusjonen av 23. mai 2025. Forsøk på å redusere beveggrunnen for Engebø-prosjektet til rene økonomiske hensyn som skal tjene private interesser er forfeilet og historieløst.
6. De *allmenne interesser* i denne sak skal veies opp mot miljøulempene. De motstående interesser som står på spill må vurderes konkret og basert på de samlede bevisene i denne forføyningssaken.
7. Forvaltningen har funnet at avveiingen av de motstående interessene som står på spill klart taler for at Tillatelsen skal gis. Avveingene som er foretatt av forvaltningen er utpreget faglige og politisk og retten bør utvise tilbakeholdenhet med å overprøve forvaltningens vurderinger.
8. Selv om domstolene skulle finne at forvaltningen har begått feil, innebærer ikke dette at virkningen er at ERG ikke kan bygge rett på Tillatelsen. Det er en rekke skranker før retten kan trekke slike slutninger, jf. for eksempel punkt 2.4 i dette prosesskrivet. I dette delpunkt 8 trekkes særskilt frem den innrettelse som den private part, ERG, har hatt i denne saken, se punkt 2.5 over mht det rettslige vurderingstemaet. Videre vises det til tilsvaret og dette punkt 3 for relevant faktum for subsumsjonen.
9. Som saksforberedelsen hittil underbygger er dette en omfattende sak, med lang historikk, flere kryssende hensyn og omfattende faktiske og juridiske vurderinger. Saken har stor betydning for ERGs virksomhet, og det er nødvendig med et omfattende faktisk grunnlag for å kunne treffe en forsvarlig avgjørelse i saken. Det er etter denne sides syn ikke sakskostnadshensyn som ligger bak forsøkene fra Miljøorganisasjonene på å føre saken på summarisk vis, men et forsøk på å lede retten til å treffe en avgjørelse på et abstrakt og ufullstendig grunnlag, slik som for lagmannsretten hvor ERG ikke var part.

4 BEVIS

Det finnes omfattende mengde videomateriale som viser deponiområdet før og etter deponeringen startet. Tor Jensen har bistått ERG med å sette sammen en kortere film, som viser områder i deponiområdet før og etter deponeringen.

Videoen og de tidligere fremlagte videoene er lastet opp her:

<https://kvale-advokatfirma.filemail.com/d/uipmgcsrbbbdzfn>

Passordet er: Video-Førdefjorden-NV

Videoen som viser deponeringsområdet, kan sammen med øvrige bevis i saken, sammenholdes med Miljøorganisasjonenes egne audiovisuelle fremstillinger for å vise faktiske miljøvirkning av deponiet. Miljøorganisasjonene synes nemlig å være i den villfarelse at deponiet befinner seg i den eufotiske sone, eller virker inn på den eufotiske sone, og ellers at det deponeres giftig slam. Denne villfarelsen vil fra denne side rettes ved gjennomgang av fremlagte skriftlige bevis og

oppgitte vitneforklaringer. Det vil ikke ta lang tid å gjennomgå videobevisene og antagelig langt mindre tid enn det som er medgått, og vil medgå, til å diskutere avsatt tid i den muntlige forhandlingen.

Tiden som vil medgå til vitneforklaringer mv. kan formentlig reduseres noe om Miljøorganisasjonene erkjenner at deres audiovisuelle fremstillinger har bygget på en feilslutning, eller har vært kampanjepregede, og ikke reflekterer tap av miljøkvalitet på kort og lang sikt ved ERGs deponering.

5 OM DE MUNTlige FORHANDLINGENE

I punkt 4 fremholder Miljøorganisasjonene at det er unødvendig med parts- og vitneforklaringer. ERG deler ikke denne oppfatningen. Som vist er ikke de faktiske miljømessige konsekvensene av deponeringen, som vil belyses i Jensen og Angedals forklaringer, ubestridt. Det er videre oppsiktsvekkende at Miljøorganisasjonene ønsker å stanse en virksomhet på ubestemt tid, uten interesse for å høre om og belyse så vel miljøkonsekvensene som konsekvensene for menneskene som arbeider i virksomheten, og virksomheten som helhet. På samme måte som miljøkonsekvensene er relevante er det opplagt relevant for retten å høre Finn Ivar Marums forklaring knyttet til dette, herunder historikken som belyser innrettelsen fra ERGs side og om malmprodukter og prosjektets plass i den europeiske og globale verdikjeden.

ERG bemerker også at det i tilsvaret er gitt en mer overordnet fremstilling av konsekvensene det vil ha for ERG dersom begjæringen gis medhold. Dette vil utdypes i Marums forklaring. Saken utgjør en stor belastning for ERG, dets ansatte, leverandører og kunder mv. og det er ikke ønskelig at sensitive opplysninger sirkulerer i det offentlige rom. At ERGs bekymring på dette punkt var berettiget illustreres av at Miljøorganisasjonene i strid med god prosessadferd har delt tilsvaret med allmennheten.

Det er videre uaktuelt at partene "deler tiden likt", jf. prosesskrivet på s. 14. Miljøorganisasjonene har i prosesskriv 28. august 2025 tredje kulepunkt gjort gjeldende at det kun er behov for en dag, dvs. ca en halv dag for deres fremstilling av saken. Dette ble også vektlagt ved rettens beslutning om kun å sette av fem dager. Det vises til rettens brev av 10. september 2025, hvor det fremgår at:

"Det vises i denne forbindelse også til saksøkers prosesskriv av 28. august, tredje kulepunkt, hvor det tilkjennegis et begrenset tidsbehov. Retten legger til grunn at dette innebærer at saksøkte vil kunne disponere tilstrekkelig med tid til å fremme sine anførsler."

ERG har behov for vesentlig mer tid enn Miljøorganisasjonene, hvilket også skal speiles i tidsplanen. Den gjenværende tiden som tildeles Miljøorganisasjonene skal ikke være for knapp for å belyse det saksøkerne gjennomgående har ment er nødvendig for en forsvarlig fremstilling av deres anførsler. ERG har for øvrig ingen innvendinger mot å dele tiden med staten gitt rettens overordnede forutsatte deling av tid.

Oslo, 4. oktober 2025
KVALE ADVOKATFIRMA DA

Thomas S. Farhang
Advokat